

SZILVA JÁNOSNÉ

A NŐI ÚSZÓ- ÉS FÜRDŐKULTÚRA TÖRTÉNETI PROBLÉMÁI

A korszerű sporttörténetírás, amely a munkától elvált sajátos őskori avatási szertartások ritusaiban keresi a testkultúra gyökereit, az úszás, a higiéniai és a fürdőkultúra kialakulásában, folyamatábrázolásában is figyelembe veszi azokat a "visszaesatolódásokat", amelyek a létfontartással függtek össze. Az ősi mítoszokat nem az egykori "aranykor" dokumentumaiként fogják fel, inkább azt a tudatosság folyamatot látja bennük, melyben az ember rádöbben arra, hogy különleges képességei ellenére ki van szolgáltatva a nála hatalmasabb ismeretlen erőknek, így az időjárásnak és a háborgó vizeknek.

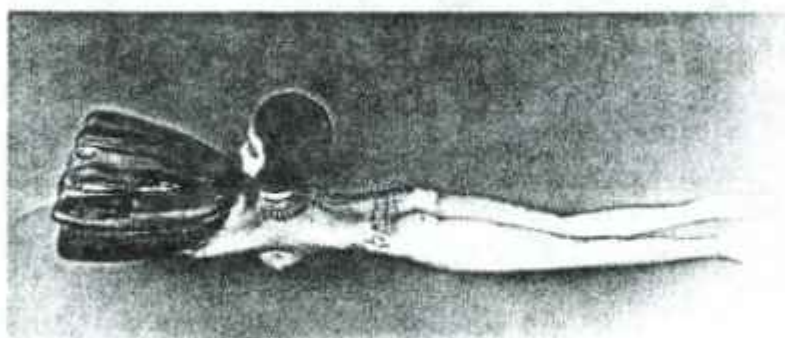
Az őskor világát vizsgálva nem feledkezhetünk meg a mitől eltérő gondolkodásmódról sem, hogy az őskor embere a saját testi mivoltának formálásával a világegyetem sorsának alakulását is befolyásolni vélte. Ebben a drámai küzdelemben nem tehetett különbséget a nemek egymás alá- és fölérendeltségét illetően sem. Leegyszerűsítve: a környezettel és a természeti elemekkel folytatott élethalálharcában a vizeket is le kellett győznie. A víz mellé sodródó hordaközösségnek éppen az élelemszerzés, a menekülés vagy az akadályleküzdés érdekében ki kellett kísérletezni az adott viszonyoknak és céloknak leginkább megfelelő úszástechnikát. A női és férfi tagok egyenlő úszás-, szerényebben fogalmazva vízijártasságának elemi ismereteit feltételezve magyarázható meg, hogy az ember a nálánál jóval erősebb állatfajok elleni küzdelemben felül tudott kerekedni. Az alkalmazkodásra alkalmatlan horda vagy törzs menthetetlenül elpusztult. A zsákmány észrevétlen, csendes megközelítésére a mell- és a bűvárúszó technika volt a legcélszerűbb.

Menekülésnél a kutyaúszásból kifejlesztett "gyorsúszás" ősi formája -- a szembejövő tengerhullámok ellen, valamint az ijással történő átkelésnél az egyik kezét szabaddá tevő tengerész-úszás -- volt a legcélszerűbb. S mint ezt a sziklarajzok is tanúsítják, az ember nyilván kialakított

számos olyan -- azóta elfelejtett -- úszásfajtát is, amelyben segédeszközök, állatbőrtömlők, fadarabok, nádkötegek játszottak főszerepet.

Az előbbieket cáfolják azokat az állításokat, amik a mellúszás elsődlegessége mellett foglaltak állást. Nicolas Wymarn a békatempót utánzó mellúszást tartotta a legrégebbinek, azt azonban elfelejti, hogy a vízbeeső ember természetes életfenntartó reflexei sokkal inkább a "kutyaúszást" és a víztaposást váltják ki, mint a mellúszás bonyolult modelljét.

Az úszástól eltérően a gyógyítási tapasztalatok vezettek el a különféle "szakrális" fürdőkúrák kialakulásához. Hogy miért szakrális a legrégebbi fürdőkultúra? Ennek egyetlen magyarázata van: az emberi közösségeket együttesen csak valamiféle isteni akarat, magyarul a túlvilágban vetített ideológia segítségével lehetett ráhangolni a célszerűbb cselekvésformák gyakorlására is. Tény, hogy az ókorból fennmaradt írásos és tárgyi emlékek minden kétséget kizáróan bizonyítják, hogy a testápolás, az úszás hozzátartozott mindkét nem életéhez. Az ókori művelt népek az enyhe, sőt az év nagy részében az igen meleg éghajlat miatt, s mert kiterjedt tengerpartok állottak rendelkezésükre, nagy fürdőkultuszt űztek. A különböző korokban felszínre került fürdők romjai az ókori Indiában is fejlett fürdőkultúráról tanúskodnak. Babilonban lefolyóval rendelkező fürdőket is találtak. Egyiptom uralkodó osztályainak lányai és fiai számára vallásos kötelesség volt a nílusi fürdés. Itt született meg a mai értelemben vett higiénia és testápolás tudománya is. A női úszásnak szép példái azok az illatszeres edénykéik, amik úszó nőalakot ábrázolnak. (1. kép)

1. kép. Illatszeres edényke úszólánnyal i.e. 1400 körül.

A Biblia számos említést tesz a tavakba, folyókba fürdeni járó nőkről. Zsuzsánna fürdőzése számos művészt ihletett meg. Az örmények őseinek tekinthető Urartu, a Kisázsiaiában és a Fekete-tenger mentén lakó szkíták és ettiták eposztöredékei, "halakkal versenyt úszó vetélkedőkre" utalnak, amelyekben a férfiak és a nők egyaránt résztvettek. Más források szerint ezeknél a népeknél felnőtté avatási szertartások egyik főpróbája volt az úszástudás bizonyítása. A múltba tekintve láthatjuk, nem volt olyan nő, aki tökéletesebb lett volna testileg-lelkileg, mint a görög, mozgásának harmóniája a márványba vésve is megkapó. Nem csoda, hiszen a görög nép nemcsak a fiúk, de a lányok nevelésével is foglalkozott. A lányok úszástudásának szép epikus bizonyítéka a Szkülliász és a Hüdna eposztöredék. A perzsa hajók köteleit elvágó atyának és lányának tiszteletére Delphoiban szobrot állítottak. A spártaiaknál pedig a lányoknak éppoly kemény úszóleckéket kellett végezniük, mint a fiúknak, sőt az együttes tréningeket is helyénvalónak találták. Az ókori uralkodó osztályok asszonya a kor követelményeihez igazodva valamilyen határozott cél szerint fejlesztette testét. Az egyiptomi és athéni nő szebb és egészségesebb akart lenni, a spártai egészségesebb gyermeket akart a világra hozni. A görög nők felismerték, hogy a szép bőr legalapvetőbb kozmetikai szépítőszere a víz. Ezért naponta mosakodtak. Az udvaron a kútnál a szegényebbek, a tehetősebbek otthon a fürdőszobában. A lakodalom előtt Athénban a Kallinhoe forrásban, másutt a város szent patakjában vagy forrásában fürödtek meg a hajadonok. Ha valaki hajadonként hunyt el, a magas kétfülű edényt, a "litropost"-t -- ami a fürdéshez nélkülözhetetlen volt -- a sírjára helyezték, kárpótlásul a fürdő szertartás elmaradásáért. Külön fürdőik is voltak a nők számára. A legműveltebb nők, a hetérák megjelenhettek a közös fürdőkben is. Ilyen női fürdőt mutat be az i.e. V. századból való Andokides váza, ami a párizsi Louvre-ban található. Itt a nőalakok ruhátlanok, a hajukat fürdősapkával védik, és egy közülük gyorsúszó mozdulatokkal úszik. Solon, athéni törvényhozó (kb. i.e. 640-560) rendeleteiben előírja, hogy minden gyermek számára kötelező megtanulni írni és úszni. Bizonyára ez a lányokra is vonatkozott. A görög mondákban is -- ami a görög élet tükörképe -- találkozhatunk úszó nőalakokkal. A Nereidák, a vízitündérek, a tengerben úszkálnak. A szépség istennője, Apfhródite is a habokból emelkedik ki születésekor. Homeros Üdüsszeájában leírja, hogy a

szép Nausika és leánytársai "a tengerben megfürödnek és fényes olajjal megkenekedtek..." (Devecseri ford. VI. ének 96. sor). A makedon nők állítólag olyan jól úsztak, hogy a férfiakat is legyőzték. A vízben csoportos felvonulásokat tartottak, ezek lehettek a mai műúszás ősei. A görögök versenyszerűen nem foglalkoztak az úszással, az olimpiai versenyszámok között nem szerepelt. Vannak, akik vallási okokra vezetik vissza, mások szerint félték a tenger istenétől. Csakhogy ezek a találgatások nagyon meseszerűek. Az általunk ismert görög nép már nem félt a tengertől, mint ahogy nem félt az erdők isteneitől sem. A korszerű történetírás szerint, amikor a görög avatáspróbák ritusai kialakultak, a görög törzsek még olyan területen éltek, ahol nem volt létszükséglet az úszáspróba. Így az úszás szükségszerűen kimaradt az avatási és kiválasztási próbákból kinőtt olimpiák műsoráról is. Hasonlóképpen kimaradt a tánc, a vívás és a labdajáték is. Azt pedig aligha lehetett állítani, hogy a görögök félték a tánc, a kard és a gömb istenétől.

A római szokás joga a kultuszon túlmenően már közegészségügyi szempontoknak megfelelően írta elő a fürdőépítést és ingyenessé tette a fürdők látogatását. Az ókori római irodalomban is gyakran olvashatunk úszó nőkről. Ovidius az egyik versében Arethusa nimfa úszómozdulatait említi. Agrippnáról, Néró édesanyjáról feljegyezték, úszva menekült s szerencséire partot ért, amikor fia hajótörést színélve meg akarta öletni.

A csodálatos, szinte luxuskitelű fürdők már a császári Róma fejlett fürdőkultúrájának bizonyítékai. Augusztus pl. olyan fürdőt épített, ahol tengeri ütközeteket is lehetett bemutatni. A Colosseumot vízzel árasztották el, s fürdőruha nélküli leányok mutattak be a mai vízirevűhöz hasonló gyakorlatokat.

A birodalom hanyatlása idején a nők és a férfiak együtt fürödtek. Az előkelőségek fürdőlete gyakran orgiákba torkolt. Az úszóélet elsoványodásához nem ez vezetett, hanem azok a társadalmi problémák, amelyek a birodalom szétesésével éleződtek ki. A kereszténység megjelenésével az egyházatyák egy része elítélte a római életformát, helytelenítette a közös fürdést, sőt még a vízirevű nézést is. Akadtak olyanok is (pl. Szent Jeromos), akik még a mosdást is elleneztek. A középkor kezdetére a vallási

túlvezgőség a jellemző. A túlvilági életre s nem a földre készítették fel az embereket, és ezt a testük sanyargatásával akarták elérni. Ennek ellenére az úszás (natare) a lovagi testkultúra egyik alapkövetelménye maradt. A XI-XIII. sz.-ban a népijátékokat leszámítva a nők nem vettek részt a testgyakorlásban. A XIV. sz.-ban ismét fellendült a fürdőkultúra, de a fürdőket főleg tisztálkodásra vették igénybe. A korai középkorban még külön fürödtek a nők és a férfiak. A reneszánsz időszakban Nyugat-Európában általánosabbá vált a fürdőzés, ami ellen valamennyi erkölcsprédikátor hevesen tiltakozott. Ha a korabeli képeket nézzük, nem is alaptalanul (2. kép).

2. kép Fürdőház 1480 előtt
Drezdai miniatura

Fakádakban vagy dézsákban fürödtek, de ismertek izzasztó fürdőket:

3. kép: A fürdésnél Jost Amman faragmetszete
Hans Sachs Standebuchjából

A fürdővendégeket a fürdőslegények vagy leányok látták el. Tevékenységüket Vencel cseh király Bibliájának képei ábrázolják 1390-1400 között (4. kép).

4. kép Miniatura a Vencel Bibliából.
Vencel király a kedvenc fürdőslányával

A városi rendtartás értelmében a hét bizonyos napjain lehetett használni, mert nem mindennap fűtöttek be, s ilyenkor a fürdősgazda kikiáltotta a városban, hogy a fürdő készen van (pl. Bécsben). A lovagi testkultúrával párhuzamosan a bizánci birodalom területén és a mók által megszállt Ibériai félsziget déli részén tovább élt az antik fürdőkultusz. A régi ókori műveltség felelevenítése Itáliából indult el, s ez a testkultúra fejlődéséhez is hozzájárult. A reneszánsz kor gazdaságilag fejlett országainak, (Német-Római birodalom, Németalföld, Anglia, Franciaország) az itáliai tehetősebb rétegek tagjai mutatnak követendő példát. Más kérdés az, hogy az itáliai városállamok gazdasági hanyatlása a XV-XVI. sz. fordulóján már az úszó és fürdőkultúra terén is éreztette hatását. A reneszánsz nagy érdeme, hogy a nők kezdik felfedezni a természetes életmód, a víz, a levegő és a testgyakorlás, az egészséges életmód forrásait. Ennek a kornak irásos bizonyítéka a már említett Nicolas Wyrmann könyve, amely a lányok úszástudásul dícséri.

Európában nem minden államban volt egyformán fejlett a fürdőélet. Egy olasz humanista, Guidomo Postumo írja ünnöjének, Isabelle d'Estének 1511-ben küldött beszámolójában a francia nőkről: "Az itteni hölgyek piszkosak és cseropes a kezük és más tisztátlanság is akad rajtuk, de az arcuk csinos, a testük szép, a beszédük elragadó és mindig örömmel fogadják, ha megcsókolja, megfogja, megüleli őket az ember." A XVI-XVII. századi francia királyi udvarban teljesen elégnek tartották, hogy a napi mosakodás fejében felkeléskor az arcukat egy kis illatosított alkoholos batizst zsebkendővel áttörölték. Ujjukat -- hiszen még XIV. Lajos korában is kézzel ettek -- egy narancsvizes üvegtálban megmártották. Navarrai Margit királyi hercegnőről feljegyezték, hogy dicselkedve mondta egy loagnak: "...nézze, milyen finomak a kezeim, pedig már nyolc napja meg sem mostam őket...". Velük ellentétben a németalföldi asszonyok igen sokat adtak a tisztaságra. A polgárasszonyoknak külön fürdőik voltak (5 kép), ahol a magukkal vitt gyerekeket is megmosdathatták, s a fürdőlegény addig feltette a piócákat.

5. kép Az asszonyok fürdője
(Albrecht Dürer 1496 körül)

Érdekességgént említhetjük a németalföldi esküvői szokásokat is; esküvő reggelén a menyasszony -- többek között maga készítette -- fürdőinget ajándékoz a vőlegénynek, meg a férfi rokonoknak is. Az ajándékok átnyújtása után az ifjú pár is, a násznép is, a városi fürdőbe vonul, ott megfürdik, ezután zajlik le az ünnepi szertartás. A XV. században a gyógyfürdő intézményét sokan ismerték és keresték fel. A svájci Leuk híres ásványi fürdőjében férfiak és asszonyok közösen fürödtek. (6. kép).

6. kép A leuki fürdő id. Hans Buck képe 1597 körül

A nők és a férfiak is mezítelenek voltak, csak divatos barettyüket (sapkájukat) és ékszereiket hagyták magukon. Az aargauai Baden szabados fürdőéletéről ezt írja a firenzei G.Fr.Poggio a XV. század elején: "Mindenki, aki szerelmeskedni akar, mindenki, aki házasodni akar, mindenki, aki szereti az élet gyönyörűségeit ide özönlik és meg is találja, amit keres". Nem véletlen, hogy a svájci dalocska így kezdődik: Fürdőre indul a néne, az urára nincs szüksége... (Martin A.: Deutsches Badeleben in vergangenen Tagen).

Lucas Granach egyik festménye az ifjúság forrása az öregasszonyokat megfiatalító fürdőt festi meg, akik a fürdőből kilépve habzsolják az élet örömeit. Így örökítette meg a kor nyilvános fürdőéletét a festészet és a rajzművészet. Ebből az időből női úszásra utaló adatokat 1457-ből olvashatunk; amikor jó Fülöp genfi bevonulása alkalmából mezítelen leányok szirénként bemutatót úsztak vagy XI. Lajos párizsi bevonulását is hasonló szirének tették ragyogóvá és látványossá.

Mivel alig volt különbség a fürdőbeli szórakozás és a bordélyházi örömek között, a középkor végefelé a reformkor idejére már nagyon rossz híre volt a fürdőnek, ráadásul még lehetőséget adtak a járványok terjesztéséhez. A protestáns prédikátorok a puritán takarékoság álláspontjáról hadakoznak a fürdés ellen az úszás, a játék mindenfajta "célszerűtlen" időtöltése ellen. Így aztán követelésükre sok városban bezárták a fürdőket. A katolikus papság azért háborog az úszás, a fürdőkultusz ellen, mert a XV. században olyan eretnek tanok is lábrakeltek, hogy a kis bűnök a víz lemossa. Ez pogány, illetve mohamedán ritusbeütés. Ha ez így van, akkor a gyónás veszít az értékéből, s ez távolatilag pedig az egyházi jövedelmek megcsappanásához vezethet. Az egyházi tiltó rendelkezések mellett a sok vízbefulladásos baleset és a fürdők rossz híre, együttesen okozták az úszó és fürdőkultúra hanyatlását a XVI-XVII. században. Ez a lépés azt jelentette, hogy az emberek piszkosabbak lettek. Az 1576-ban meghalt Hieronymus Gardamus így írt: "Férfiak és nők tele vannak bolhával és tetvekkel, az egyiknek a hónalja bűdös, a másinak a lába, de a szája mindegyiknek".

Angliában a puritán irányítású vidékeken még a XVIII. században törvény tiltja és boszorkányoknak nevezik azokat a nőszemélyeket, akik fürdőznek.

Kelet-Európában és a török birodalomban ebben az időszakban sem esett vissza a fürdőzés. Ezt példázzák Égerben azok a fürdők, amiket ebben a korban a törökök építettek, pl. a mai strand területén álló Arnaut pasa fürdője, valamint a Valide Szultána fürdője a vár alatt. Ez feltehetően gőzfürdő lehetett. Az elmúlt években kezdték meg az újabb ásatásokat, s próbálják megmenteni az épületmaradványokat az utókor számára.

A XVII. század végén Eduard Brovvn angol orvos Magyarországon utaztában sok jó úszót látott, Matthiias Tollius holland utazó a Nyitrában kiválóan úszó lányokat fedezett fel, "... akik ... serényen gyakorolták magukat az úszásban..."¹

A francia felvilágosodás és a természettudományok fejlődése, a víz és a

higiénia ellenes előítéletet nem tudta szétverni. Sőt, nem egyszer ideológiai arculatot öltött. Ez jól kiviláglik a XIV. Lajos által visszavont türelmi rendelet következtében, amikor a protestáns "értelmiségeket" Németalföldre száműzték. Jutott belőlük Európa más területeire is, így például Sárospatakra és Erdélybe. A higiénára kényes francia emigráció utánzása váltotta ki Hollandiában az azóta hagyományossá vált holland női tisztaság kultuszát.

A vallási mezbe burkolt úszó- és fürdőkultúra ellenesség istenveréseként magyarázta a vízbefulladásokat és megteremtette a korcsolyázást és fürdést sújtó iskolatörvény tilalmakat.

A felvilágosodás korában mégis egyre több humanista gondolkodó foglalkozik az ifjúság nevelésével, s nagy hangsúlyt helyeznek a testi nevelésre. Lassanként rájönnek az úzás egészséges voltára és megjelennek az úszó szakkönyvek. Az egyházi tanok cáfolataként adta ki Amszterdamban egy francia emigráns, Jean Frédéric Bachstrom "Az úzás művészete..." című könyvét (1741).

E mű természettudományos mondanivalója az, hogy bizonyos segédeszközökkel (parafaöv, parafával bélelt vászonkabát) még a tengeri viharból is megmenekülhet a hajótörött. De nem kerülheti el figyelmünket az a fejtegetés sem, hogy az Isten nem ellensége az úzásnak. Sőt az embert olyanak teremtette, hogy az már a természettől fogva tudjon úszni, de a születése után néhány hónappal ezt elfelejti, mert a nevelés elszakította a természettől. Ha az újszülöttet megfelelő hőfokon vízhez szoktatjuk, akkor ez a készség átmenthető a gyermekkorra. Dicséretére legyen mondván a szerzőnek, a modern kutatókkal ellentétben nem szégyelli bevallani, hogy a kísérleteket a felesége végezte. S ezt a vízhez szoktatást, amit 250 évvel ezelőtt Bachström szakszerűen leírt, csak az elmúlt évtizedekben fedezte fel a modern úszástudomány!

Nyugat-Európa a napóleoni háborúk után dőbben rá az úszástudás fontosságára, amikor a háborúban elesettek közel egyharmada a vízbefulladás áldozata lett.

A XVIII. századvégi Angliában utazó göttingai filozófus, Georg Chris-

toph Lichtenberg (1742-1799) érdekes leírást adott a tengeri fürdőzésekről, amit még a királyi család is igénybe vesz. A modellt később a németek is átvették és ezt aztán a XIX. században Ostendében is felhasználták. (7. kép).

7. kép. Ostendei fürdőkocsi. (Meller Ágnes: A fürdőző filozófus
Élet és Tudomány 1984. évf. 1032 old. 33. szám

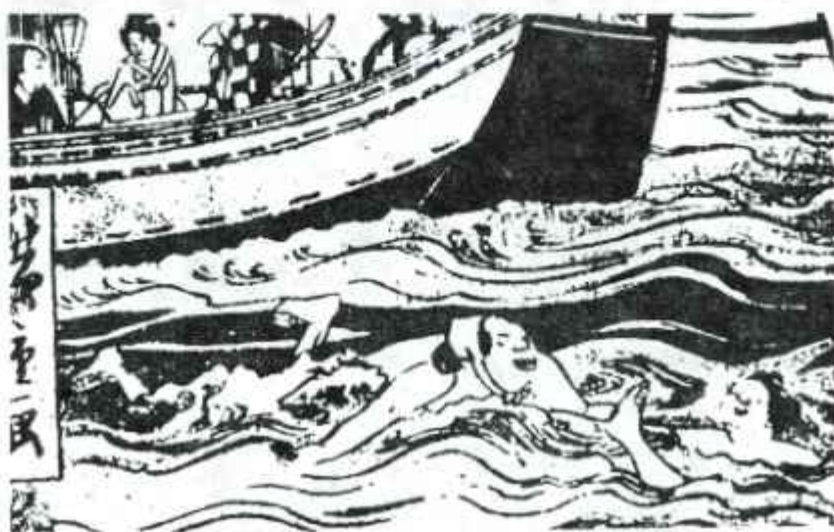
Egy kétkerekű kocsin deszkából összetákolt házikó van, s abban kétoldalt padok, ahol a fürdőzők ülnek. A házikó két ajtajú, egyik hátra a másik a kocsis felé nyílik. Ide beszállnak a fürdővendégek, s míg a kocsis a lovával behajt a tengerbe, levetkőznek, vagy egyedül, vagy segítséggel. A hátsó ajtón lévő lépcsőn bemennek a vízbe. Természetesen a kocsis a lovain lemeri a vízmélységet, ez általában mellmagasságnál nem mélyebb. S mivel ezt a fürdőt férfiak és nők is igénybe vették s megszerették, nem csoda, ha a XIX. századi úszás első úttörői Angliában születtek.

Eddig csupán az európai fürdőzésről, úszásról emlékeztem meg. A többi földrész fürdő- és úszóéletéről keveset tudunk. A művészeti albumokat lapozgatva szép példáját láthatjuk a tömeges női fürdőzéseknek Indiában, Kínában. Dél-Amerikából felszínre került szobrocskák igazolják, hogy a tisztálkodást ott is szívügyüknek tekintették a nők. A művészek általában

a körülöttük levő világból vették a témát, s ezért valószínű, hogy ezek az országok kedvező földrajzi fekvésüknek megfelelően fejlett fürdőkultúrával rendelkeztek. Ha az úszó alakokat nézzük, még az is megfordulhat a fejünkben, hogy több úszásnemet is űzhettek (8. kép).

8. kép. Krisna fürdőző lányokkal XVIII. sz. második fele.

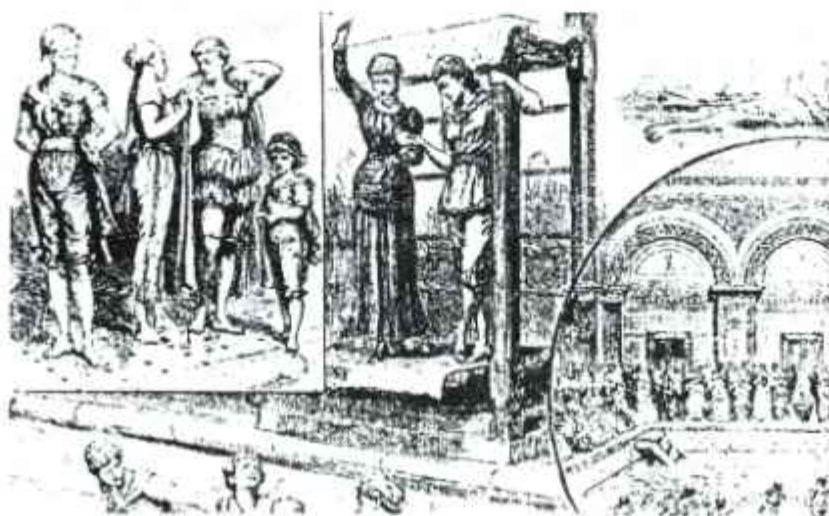

9. kép. Úszás Kínában 1000 körül. Korabeli fametszet.

A XIX. század elején az úszás jelentőségét újra elismerik, eleinte gyógyításra, fürdőkúrákra javasolják. A napóleoni háborúban a francia katonák hadmozdulataikat az úszással egybekapcsolták. A szabadvizekbe kényszerített ütközetekben az ellenséges csapatok sok katonát vesztek. A háború után az osztrákok és poroszok elkezdték az úszás oktatását. Először katonai fürdőket létesítettek. A XIX. század közepén Angliában megkezdik az uszodák építését.

A divatba jövő úszás hatására Európában az első női önálló úszóklubot is itt alakították meg, amely feladatának tartotta a női úszóélet szervezését. Alkalmi vetélkedők évtizedei után az első hivatalos angol női úszóbajnokságra azonban csak 1892-ben került sor, ahol a 200 yardos távon E. Dobbie kisasszony bírálta a hölgyek úszását a "kacér" fürdőruhák miatt. (10. kép).

A jó hírnév és szemérem megőrzése miatt háton tilos volt egy ideig úszni.

10. kép 1883. angliai úszóversenyzők

A támadások ellenére az úszósport fejlődött és híre eljutott a kontinensre. 1883-ban a Vasárnapi Újság beszámolt cikkében az angol nők úszóversenyéről és megemlíti, hogy a nők víz alatt is úsznak és több úszásnemet ismernek. Nemcsak Angliában, hanem az Egyesült Államokban is foglalkoznak a női úszással. Itt alakultak ki a vízhez szoktatás ősi methodikája, amely már ekkor gyökeresen szemben állt az európai úszásoktatás katonai drill elméletével. Egyébként Észak-Amerikában és Kanadában jöttek létre a világ első női úszóklubjai, amelyek a társasági élet központjaivá váltak.

Egy német iskolaigazgató, Dr. Emil Hausknecht, *amerikanisches Bildungswesen* c. 1884. évben megjelent tanulmányában beszámol arról, hogy az amerikai iskolák legtöbbje rendelkezik sportpályával, fürdővel, uszodával, játszótérrel, s az iskolákban koedukált oktatás folyik.

Nálunk 1836-ban létesült az az első úszóiskola a Dunán, amelyben a

nők részére 12-15 óra között fürdést biztosítottak, -- ezt a pesti Polgárok Úszóiskolájának nevezték el. 1852-ben nyílt meg a pesti oldalon a Dunán az első külön női uszoda, 1860-ban a női Császár Uszoda 25 méteres medencéjét építették fel. Az első női távúszó versenyt Szegeden rendezték meg, a győztese Pálffy Margit volt, aki a 3300 méteres távot 45 perc alatt tette meg és a Tisza 2 oldalán álló tömeg nagy ünneplésben részesítette. Egyre többen kaptak kedvet az úszáshoz, már a Balatont is felfedezték, a vasútépítésekkel egyidőben alakulnak a nyaralótelepek. Arra, hogy a nők is kedvet kaptak a fürdőzéshez, az 1893. Divatszalon fürdőruha modelljei és a fürdőhelyi élet leírása a bizonyíték. Az első medencében rendezett hazai úszóverseny 1890-ben volt. A nők 4 versenyszámban indulhattak: hátúszás, gyorsúszás, búvárúszás, víztaposás. A szervezett úszósport 1893-tól indult el, amikor megalakult a Magyar Úszó Egyesület (a továbbiakban MUE). Feladatának az évenként legalább 3 úszóverseny megrendezését tekinti az úszókirándulások és uszodák építése mellett. Ezeken az úszóversenyeken a női úszók is kaptak 2-3 versenyszámban lehetőséget az indulásra. A MUE 1907-ben megalakította a női úszószakosztályt és bevezette a nők rendszeres edzését is. Ettől az időtől kezdve beszélhetünk majd a női úszósportról hazánkban.

A múlt és a jelen messzemenően bizonyítja, hogy a nő számára kiváló testedzési lehetőséget biztosít. Az úszás nemcsak a versenyzőknek ajánlható, de gyerekkortól kezdve késő öregségig, úzhető szabad vízben és zárt medencében is. Többet jelent egy drága szépségápolási kezelésnél, amit a nők végtelen türelemmel kívárnak csak rájuk kerüljön s sor a kozmetikai szalonban. A gőzfürdő, a szauna jótékony hatással van káros anyagcsere-termékek szervezetből való kiürítésére, alkalmazkodóbbá tesz a hőmérséklet változásaihoz, s a vegetatív idegrendszer áthangolásában jelentős munkát végez. A víz gyógyító szerepéről pedig még nem is beszéltünk.

Fontos lenne, hogy mindenki szíven viselje azt, hogy életének napi programjába beletartozzon az úszás, különösen tavasztól késő őszig. Ahhoz, hogy ezt elérjük, a XVIII. századi Lichtenberg göttingiai professzor receptjét kell megfogadnunk:² "Ha kiműveljük az anyákat, akkor az azt jelenti, hogy a gyermekek már az anyaméhban jó nevelést kapnak."

Jegyzetek

1. Földesi Éva -- Kun László -- Kutassy László: A magyar testnevelés és sporttörténet Bp., Sport, 1982.
2. Meller Ágnes: A fürdőző filozófus
Élet és Tudomány 1984. évf. 33. sz. 1032. o.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Bakó Jenő: Az úszás az ember életében.
Sportvezető, XVII. évf. 4-5-6; 9-10-11. szám.
2. Földesi Éva -- Kun László -- Kutassy László: A magyar testnevelés és sporttörténet Bp., Sport, 1982.
3. Földes Anna: A nő szerepe: Főszerep
Pécs, Szikra, 1972.
4. Hannelore Sachs: Die Frau in der Renaissance
Edition Leipzig, 1972.
5. Meller Ágnes: A fürdőző filozófus
Élet és Tudomány 1984/33. sz.
6. Heinz Mode: Die Frau in der indischer Kunst
Edition Leipzig, 1984.
7. Kun László: Egyetemes testnevelés és sporttörténet
Budapest, Sport, 1984.

8. Sybille Harksen: Die Frau im Mittelalter
Edition Leipzig, 1972.
9. Steffen Wenig: Die Frau im alten Ägypten
Edition Leipzig, 1972.
10. Verena Zinserling: Die Frau im Hellen und Rom
Edition Leipzig, 1972.